

Danskernes arbejdstid i bund i OECD

Danmark ligger blandt de lande i OECD med den største erhvervsdeltagelse. Dvs. en stor del af befolkningen i den erhvervsaktive alder deltager på arbejdsmarkedet. Ses der derimod på hvor mange timer en beskæftiget arbejder, ligger Danmark blandt de lande i OECD, hvor der arbejdes færrest timer (ca. 1500 timer årligt i forhold til ca. 1700 timer i OECD som gennemsnit). Den korte arbejdstid hænger generelt sammen med deltidsarbejde, korte overenskomstfastsatte arbejdsuger, lange ferier og relativt få selvstændigt erhvervsdrivende. Siden 1960 er arbejdstiden i Danmark faldet med ca. 30 pct. Faldet i arbejdstiden skal ses på baggrund af velstandsfremgang (man ønsker mere fritid, når velstanden øges), og at marginals-katten på arbejde er høj (fritid er attraktivt, når marginals-katten er høj). Siden 1970 har faldet i arbejdstiden været dobbelt så stort som i OECD. Velfærds-kommissionen antager i sin fremskrivning, at tendensen til faldende arbejdstid ophører og antager i stedet uændret arbejdstid de kommende årtier. Såfremt arbejdstiden falder halvt så meget som i de seneste årtier, skal bundskatten hæves med 6 point. Det vil indebære en øverste marginals-kat på 69 pct. Internationale erfaringer understøtter, at marginals-katten på arbejde påvirker antallet af arbejdstimer. En stigning i arbejdstiden vil forbedre holdbarheden på de offentlige finanser og kan afhjælpe mangel på arbejdskraft på kort og lang sigt. CEPOS foreslår, at marginals-katten på arbejde sættes ned til 43 pct., hvor den øverste marginals-kat i dag er 63 pct. Det vil øge antallet af præsterede arbejdstimer med godt 1 pct. svarende til, at en beskæftiget arbejder en halv uge ekstra om året.

På flere områder klarer det danske arbejdsmarked sig relativt godt sammenlignet med andre lande. Bl.a. har Danmark en ledighed i 2004 på 5,4 pct.¹, hvilket er betydeligt under EU25-gennemsnittet på 9,0 pct.² Ses der på erhvervsfrekvensen - dvs. den andel i den erhvervsaktive alder, der deltager på arbejdsmarkedet - ligger Danmark også ganske højt. Danmark har således den højeste erhvervsfrekvens i EU, mens vi i OECD kun overgår af Island og Schweiz, jf. bilag 1.³

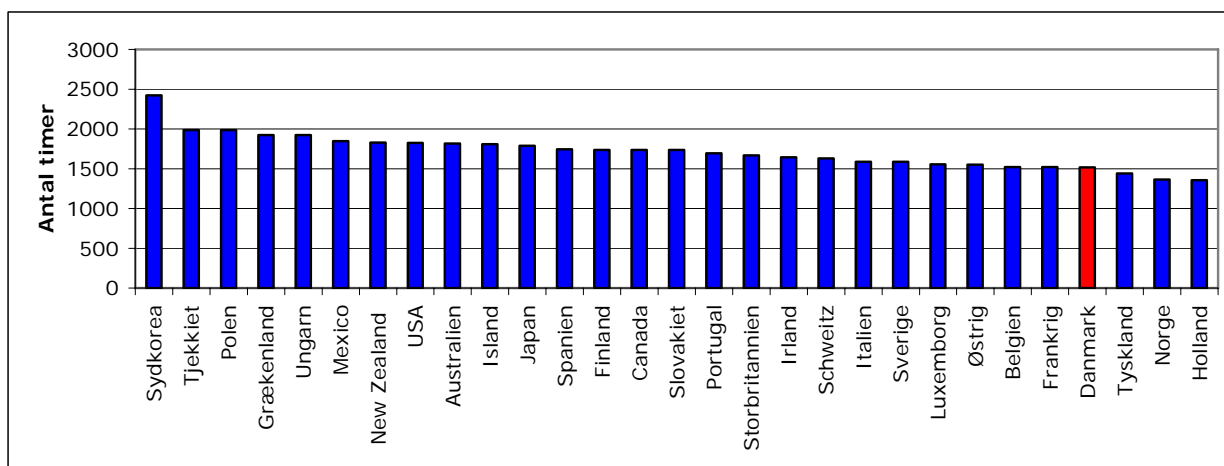
Ses der derimod på arbejdstiden (hvor mange timer den gennemsnitlige beskæftigede arbejder), ligger Danmark blandt de lande i OECD, hvor de beskæftigede arbejder færrest timer. I Danmark arbejder den beskæftigede i gennemsnit ca. 1500 timer årligt, hvilket er blandt de lande med kortest arbejdstid i 2004, se figur 1 og bilag 2. Gennemsnittet i OECD er ca. 1700 timer om året. Den korte arbejdstid medfører, at Danmark, trods den høje erhvervsdeltagelse, ifølge OECD ligger i midterfeltet, når den totale beskæftigelse (antallet af beskæftigede og præsterede timer under ét) vurderes.

¹ Opgjort efter Eurostats ledighedsbegreb, der kan sammenlignes på tværs af lande. Opgøres den danske registrerede ledighed efter Danmarks Statistisk definition er ledigheden på 6,1 pct. Kilde: Økonomisk Redegørelse december 2005

² Kilde: Økonomisk Redegørelse december 2005

³ Kilde: OECD Employment Outlook 2005

Figur 1. Årligt antal arbejdstimer pr. beskæftiget, 2004

Kilde: OECD

Fokus i dette notat er på den korte arbejdstid. Det skal ses i sammenhæng med, at en længere arbejdstid vil bidrage til håndtering af to væsentlige udfordringer:

- 1) **Finanspolitisk holdbarhed:** Bl.a. er der behov for at udvide arbejdsudbuddet i forhold til at opnå holdbarhed på de offentlige finanser. Den manglende holdbarhed giver sig udslag i, at gennemsnitsdanskere gennem et livsforløb trækker mere på de offentlige finanser end vedkommende betaler i skat og afgifter. En længere gennemsnitlig arbejdstid vil bidrage til at ændre på dette forhold⁴.
- 2) **Mangel på arbejdskraft:** Herudover er der som følge af den positive konjunkturudvikling stigende mangel på arbejdskraft. Dette problem kan delvist håndteres ved, at arbejdsgivere kan få eksisterende medarbejdere til at arbejde flere timer. På sigt må der forventes en betydelig mangel på arbejdskraft i virksomheder som følge af et fald i antallet af personer i den erhvervsaktive alder på 350.000 personer frem mod 2040. I forhold til denne udfordring er længere arbejdstid også en mulig håndtering.

Kort arbejdstid som følge af lange ferier, overenskomster, deltidsarbejde og få selvstændige

Den korte gennemsnitlige arbejdstid på det danske arbejdsmarked er generelt en følge af bl.a. en relativ kort normal arbejdsuge, relativt mange deltidsbeskæftigede, relativt lange ferier⁵ og relativt få selvstændige erhvervsdrivende (der normalt har en lang arbejdstid)⁶. Hertil kommer, at der i Danmark er relativt få – ca. 25 pct. - der arbejder mere end 40 timer om ugen. I EU er det ca. halvdelen, der arbejder mere end 40 timer, mens det er ca. to tredjedele i OECD⁷.

Historisk fald i arbejdstiden

Figur 2 viser den historiske udvikling i den gennemsnitlige arbejdstid. Som det ses er den årlige arbejdstid faldet med knap 30 pct. siden 1960. Dog har faldet de seneste årtier været mindre end i 1960'erne og 1970'erne. Siden midten af 1990'erne har der været tale om stabilisering af arbejdstiden. Faldet i arbejdstiden skyldes bl.a., at man i takt med velstandsudviklingen efterspørger mere fritid i form af mere ferie og kortere arbejdsuge. Hertil kommer, at en høj marginalsat gør fritid attraktivt, fordi det i modsætning til arbejde ikke

⁴ Ligeledes vil bl.a. en højere tilbagetrækningsalder og en større beskæftigelsesfrekvens bidrage til øget holdbarhed.

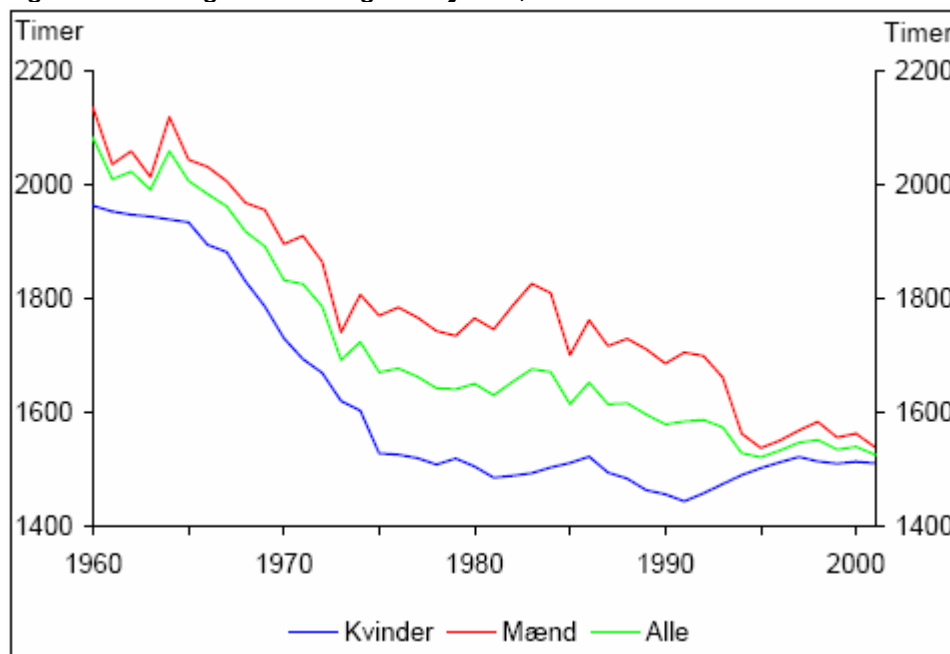
⁵ Kilde: OECD Economic Survey Denmark 2005

⁶ Kilde: Arbejde & Service 1999, Regeringen

⁷ Kilde: OECD Economic Survey Denmark 2005

beskattes. Den faldende arbejdstid ses bl.a. ved, at antallet af ferieuger i fx industrien er steget fra 3 uger i 1960 til 6 uger i dag, mens den overenskomstsmæssige arbejdsuge er reduceret fra 45 til 37 timer om ugen⁸.

Figur 2. Udviklingen i den årlige arbejdstid, 1960-2001

Kilde: Velfærdskommissionen, Teknisk analyserapport, november 2005

Også fald i OECD-lande siden 1970 – men kun halvt så stort som Danmark

I 1970 var den årlige arbejdstid i Danmark på niveau med de fleste andre OECD-lande⁹. Siden 1970 er arbejdstiden i Danmark faldet med 20 pct., mens arbejdstiden i OECD i gennemsnit er faldet med ca. 10 pct. Dermed har faldet i arbejdstiden været omtrent dobbelt så stort i Danmark sammenlignet med OECD.

I fremtiden må forventes fortsat øget efterspørgsel efter fritid

Det må forventes, at der i fremtiden fortsat vil være en tendens til, at lønmodtagere efterspørger mere fritid i takt med den stigende velstand. Det kan på sigt indebære længere ferier, kortere arbejdsuge og lavere tilbagetrækningsalder. Velfærdskommissionen har i deres rapport antaget, at arbejdstiden er uændret i perioden frem til 2040. Dette er et brud på den udvikling, der har været de seneste mange årtier, hvor arbejdstiden som gennemsnit har været faldende (i de seneste par årtier har faldet i arbejdstiden udgjort ca. 0,3 pct. om året). Antagelsen om uændret arbejdstid forekommer ikke sandsynlig, da man må forvente en fortsat efterspørgsel efter mere fritid i takt med den stigende velstand.

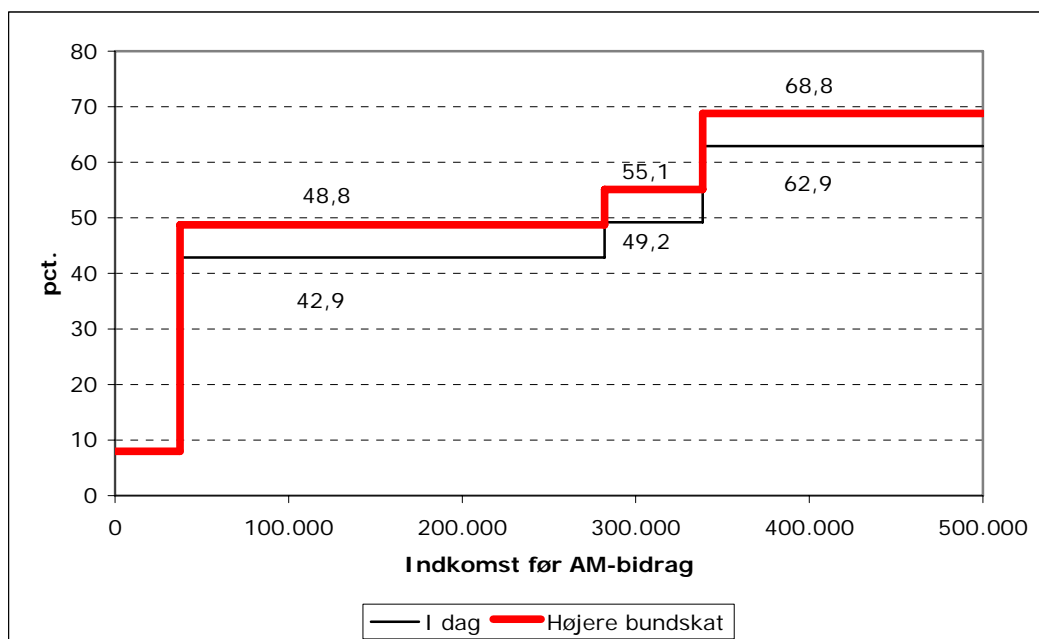
Bundskat skal hæves med ca. 6 pct.enheder ved moderat fald i arbejdstid

Såfremt det i stedet antages, at den gennemsnitlige arbejdstid falder med ca. 0,15 pct. årligt (eller ca. 2 timer) vil det indebære en væsentlig belastning af de offentlige finanser, idet der bliver færre skatteindtægter. Dette fald i arbejdstiden svarer til halvdelen af det årlige fald de seneste par årtier, jf. ovenfor. Den langsigtede belastning svarer ifølge Velfærdskommissionen til, at bundskatten skal hæves med ca. 6 bundskattepoint, hvilket betyder, at den øverste marginalsat stiger fra ca. 63 pct. til ca. 69 pct., jf. figur 3.

⁸ Kilde: Arbejde & Service 1999, Regeringen

⁹ Kilde: OECD Economic Survey Denmark 2005

Figur 3. Marginalskatter i Danmark vs. scenarie med lavere arbejdstid

Anm.: Det antages at det skrå skatteloft (59 pct. i dag) hæves i takt med bundskatten. Herudover er det antaget, at finanspolitikken er holdbar, hvorfor der kun er foretaget marginalskatteberegning af den isolerede effekt af faldende arbejdstid.

Kilde: Skatteministeriet, Velfærdskommissionen og egne beregninger

Høj marginalskat reducerer antallet af arbejdstimer

For at undgå en faldende arbejdstid i fremtiden kan det overvejes at gøre det mere attraktivt at arbejde ekstra. En reduktion i marginalskatten på arbejde vil øge incitamentet til at arbejde flere timer på arbejdsmarkedet. Ifølge bl.a. OECD understøtter internationale erfaringer, at der er negativ korrelation mellem marginalskat og antal arbejdstimer, jf. figur 4. I

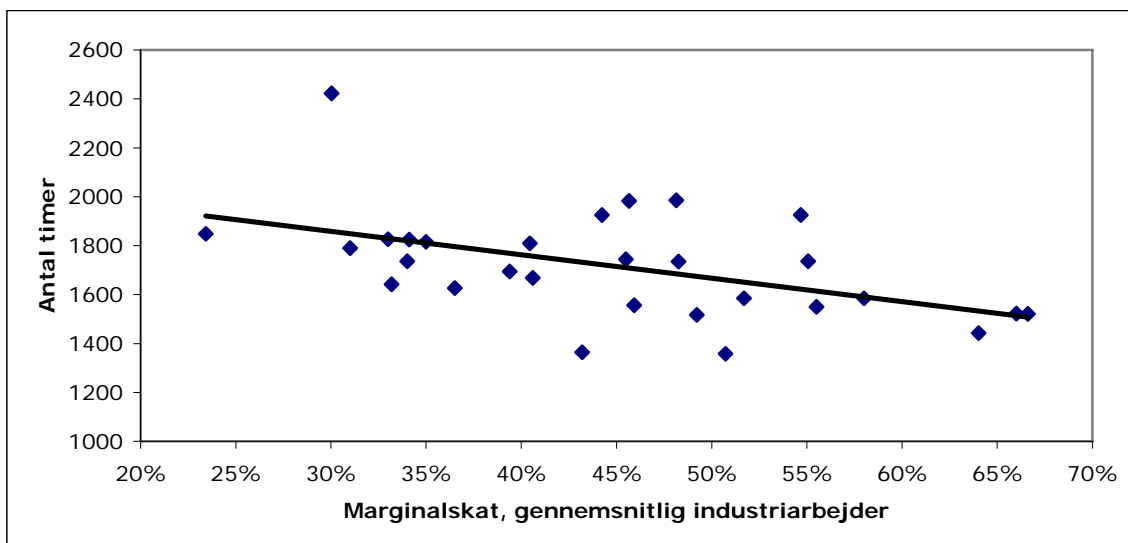
Finansministeriet¹⁰ antages det for mellem- og topskatteydere, at arbejdsudbuddet øges med 0,07 pct., når den marginale disponible indkomst øges med 1 pct. Stigningen i arbejdsudbuddet sker i langt overvejende grad ved at der arbejdes flere timer, mens deltagelseeffekten (personer der flyttes fra overførsler til beskæftigelse) er meget lav¹¹.

Boks 1. CEPOS anbefaler generelt, at incitamentet til at arbejde flere timer forbedres ved at fjerne mellem- og topskat (se boks 2 på næste side). Problemet med den ringe tilskyndelse til at arbejde (frem for at være på overførselsindkomst) for personer i bunden af indkomstfordelingen kan håndteres ved, at overførselsindkomsterne justeres, så forskelsbeløbet (forskul mellem lønindkomst og overførselsindkomst) øges. 130.000 personer tjener under 50 kr. om dagen ved at være i beskæftigelse frem for at være på overførselsindkomst. Justeringen kan ske ved ændret satsregulering, så overførsler følger priserne frem for lønningerne. I løbet af 7 år reduceres ledigheden med ca. 10.000 personer, se boks 2 (næste side). Endvidere kan dagpengeperioden reduceres fra 4 til 2½ år (ledigheden reduceres med 15.000 personer), ligesom der kan indføres en faldende profil i dagpengesystemet. Disse forslag fremlagde CEPOS på Beskæftigelsesministeriets konference om flexicurity den 16. juni 2005.

¹⁰ Kilde: Fordeling og Incitamenter, juni 2002

¹¹ Det Økonomiske Råd, Vismandsrapporten, Efterår 2004

Figur 4. Korrelation mellem marginalskat og årligt antal arbejdstimer pr. beskæftiget i OECD-lande, 2004

Kilde: OECD og egne beregninger

Marginalskat på 43 pct. øger præsterede arbejdstimer med 1 pct. eller ½ uge for en lønmodtager

Hvis progressionen i skattesystemet fjernes (ved bortfald af mellem- og topskat samt ophævelse af loft over beskæftigelsesfradrag) fås en marginalskat på 43 pct. for praktisk taget alle beskæftigede. En sådan skatnedsættelse kan finansieres med et råderum på ca. 25 mia.kr. Det kan opnås ved fastfrysning af det offentlige forbrug i 7 år samt inflationsregulering af overførselsindkomster frem for lønregulering, jf. boks 2 og figur 5. En sådan skatteændring kan også finansieres inden for rammerne af det råderum som Velfærdskommissionen skitserer (30 mia.kr.).

Boks 2. CEPOS har tidligere foreslået en flad marginalskat på 43 pct. for praktisk taget alle i beskæftigelse. Forslaget består af en afskaffelse af top- og mellemskat samt en afskaffelse af loftet over beskæftigelsesfradraget. Forslaget finansieres ved nulvækst i det offentlige forbrug i 7 år samt inflationsregulering af overførselsindkomster i 7 år. Forslaget vil gøre det mere attraktivt at arbejde ekstra samt at tage en lang videregående uddannelse, da den lavere marginalskat øger afkastet af uddannelse. Forslaget vil endvidere bidrage til merbeskæftigelse svarende til ca. 40.000 personer (ca. 30.000 personer fra øget arbejdstid og ca. 10.000 personer fra lavere ledighed). Herudover kommer skatteprocenten ned på et internationalt konkurrencedygtigt niveau. Lande som UK, USA og Tyskland har en øverste marginalskat på 43-48 pct (se Cepos-notat af 31.12.2005).

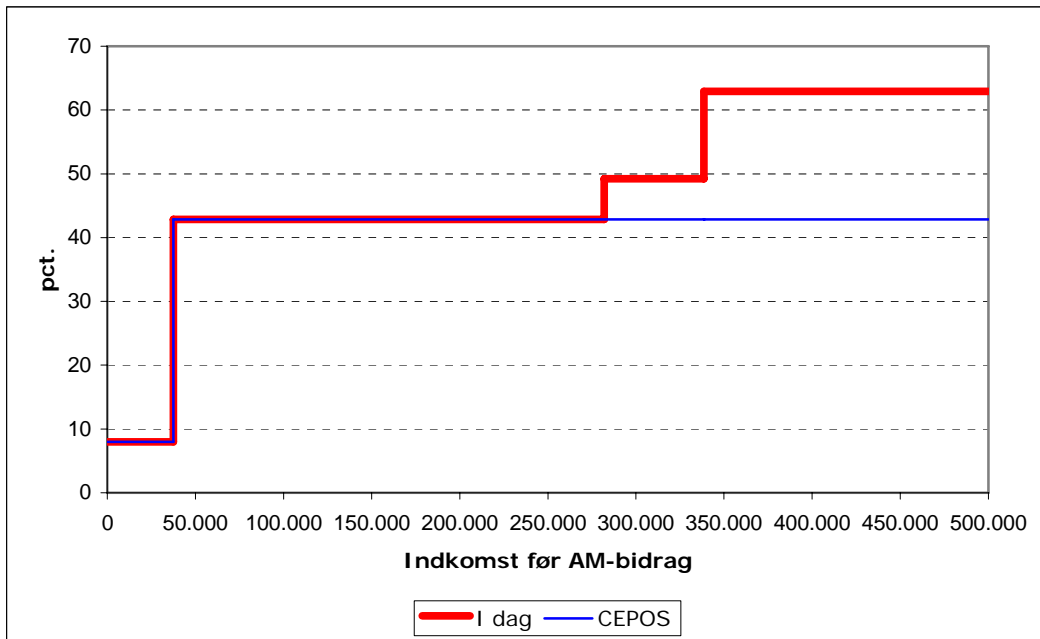
Tabel 1. Flad skat på 43 pct.	mia.kr.
Inflationssikring af overførselsindkomster i 7 år	16,1
Nulvækst i det offentlige forbrug i 7 år	14,5
Afskaffelse af topskat	-16,2
Afskaffelse af mellemskat	-8,0
Afskaffelse af øvre grænse for beskæftigelsesfradrag	-1,0
Samlet budgetvirkning	5,4

Kilde: Skatteministeriet, Finansministeriet og egne beregninger

Marginalskatteændringen indebærer en stigning i antallet af arbejdstimer svarende til ca. 30.000 fuldtidspersoner. Det svarer til en fremgang i antal præsterede arbejdstimer på godt 1 pct. eller at arbejdstiden for en gennemsnitlig beskæftiget øges med ca. en halv uge om året.¹²

¹² Der er anvendt arbejdsudbudselasticiteter fra Fordeling og Incitament, juni 2002.

Figur 5. Marginalskatter i Danmark vs. CEPOS' anbefalinger

Kilde: Skatteministeriet og egne beregninger

Bilag 1

Tabel 2. Erhvervsfrekvens i OECD-landene, 2004

1. Island	85,5
2. Schweiz	81
3. Danmark	80,2
4. Norge	79,1
5. Sverige	78,7
6. Canada	78,2
7. Holland	76,6
8. New Zealand	76,6
9. UK	76,2
10. USA	75,4
11. Finland	73,8
12. Australien	73,6
13. Portugal	72,9
14. Tyskland	72,7
15. Japan	72,2
16. Østrig	70,2
17. Tjekkiet	70,1
18. Slovakiet	69,7
19. Spanien	69,7
20. Frankrig	69,5
21. Irland	68,6
22. Grækenland	66,5
23. Sydkorea	66
24. Belgien	65,3
25. Luxembourg	64,7
26. Polen	64,2
27. Mexico	62,8
28. Italien	62,5
29. Ungarn	60,5
30. Tyrkiet	51,5
EU-15	70,8
Total OECD	70,1
EU-19	69,9
OECD-Europa	67,8

Anm.: Erhvervsfrekvensen defineres som antal personer i arbejdsstyrken i pct. af antal personer i den erhvervsaktive alder (15-64 år)

Kilde: OECD Employment Outlook 2005

Bilag 2

Tabel 3. Årligt antal arbejdstimer pr. beskæftiget, 2004

Sydkorea	2423
Tjekkiet	1986
Polen	1983
Grækenland	1925
Ungarn	1925
Mexico	1848
New Zealand	1826
USA	1824
Australien	1816
Island	1810
japan	1789
Spanien	1744
Finland	1737
Canada	1736
Slovakiet	1735
Portugal	1694
Storbritannien	1668
Irland	1642
Schweitz	1627
Italien	1585
Sverige	1585
Luxemborg	1556
Østrig	1550
Belgien	1522
Frankrig	1520
Danmark	1517
Tyskland	1443
Norge	1364
Holland	1357
Uvægtet gennemsnit	1.715

Kilde: OECD